

**„Bolestne krásny debut, príbeh o dospievaní,
oslava prírody a prípad záhadnej vraždy v jednom.“**

THE NEW YORK TIMES BOOK REVIEW

KDE RAKY SPIEVAJÚ

DELIA OWENSOVÁ

#1 NEW YORK TIMES BESTSELLER

TATRAN

**KDE RAKY
SPIEVAJÚ**

KDE RAKY SPIEVAJÚ

DELIA OWENSOVÁ

TATRAN

Z anglického originálu Delia Owens: Where the crawdads sing,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve G.P. Putnam's Sons,
an imprint of Penguin Random House LLC, New York, 2018,
preložila Marianna Bachledová.

Verše prebásnila Barbora Vinczeová.

Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2019 ako 5212. publikácia a 164. zväzok
edície LUK – Knižnica svetových bestsellerov.

Vydanie I.

Prebal a väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval Peter Zentko.

Zodpovedná redaktorka Daniela Šinková

Jazyková redaktorka Adriana Oravcová

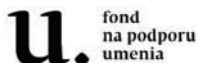
Technická redaktorka Eva Zdražilová

Sadzba RS servis, Bratislava

Vytlačila Těšínska tiskárna, a. s., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

Publikáciu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

This edition published by arrangement with G.P. Putman's Sons, an imprint
of Penguin Publishing Group, a division of Penguin Random House LLC,
All rights reserved.

Copyright © 2018 by Delia Owens
Translation © Marianna Bachledová 2019
Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2019

ISBN 978-80-222-1023-2

Amande, Margaret a Barbare

*Toto je pre vás,
keby som vás nikdy
nestretla a nepoznala.*

*Stretla som vás,
spoznali sme sa,
navždy vás budem
milovať.*

PRVÁ ČASŤ

Močiar

Prológ

1969

Močiar nie je barina. Močiar je plný svetla, tráva tam rastie rovno z vody a voda prúdi k nebu. Potôčky si pomaly tečú a nesú guľu slnka do mora proti gagotu tisícov snežných husí. Hoci dlhonohé vtáky vyzerajú, akoby nevedeli lietať, vzlietajú s nečakaným pôvabom.

Miestami sa močiar stáva skutočnou barinou, v lepkavom vlhkom lese číha bahno. Voda v barinách je stojatá a tmná, svetlo hltá blatistým hrdlom. V tomto brlohu sa aj nočné tvory menia na denné. Samozrejme, počuť tu zvuky, ale barina je v porovnaní s močiarom tichá, rozklad prebieha na bunkovej úrovni. Život sa rozkladá a páchne, mení sa naspäť na zahŕňajúcu kašu a smrť večne plodí život.

30. októbra 1969 sa v barinách našlo telo Chasea Andrewsa a boli by ho potichu vtiahli do seba, ako ostatne všetko. Navždy by ho boli ukryli. Barina vie o smrti všetko a nemusí to nevyhnutne vnímať ako tragédiu, a už vôbec nie ako hriech. Lenže dnes ráno sa dvaja chlapci z dediny vybrali na bicykloch k starej požiarnej rozhľadni a z tretej úrovne točitého schodiska zbadali džínsovú bundu.

1.

Mama

1952

Ráno horelo augustovou horúčavou, vlhký dych močiara povešal na vetvy dubov a borovic hmlu. Trsy trpasličích paliem stáli neobvykle pokojne, ozvalo sa len tiché, pomalé plieskanie krídel, keď v lagúne vzlietla volavka. A potom, mala vtedy šesť rokov, počula Kya buchnúť dvere na verande. Stojac na stolčeku prestala oškrabávať z hrnca zvyšky kukuričnej krupice a ponorila ho do nádoby plnej špinavej mydlovej vody. Nepočula nič okrem vlastného dychu. Kto vyšiel z chatrče? Mama nie. Nikdy nebúchala dverami.

Lenže keď Kya vybehla na verandu, uvidela matku. Dlhá hnedá plisovaná sukňa sa jej trepotala okolo členkov, ako obutá v lodičkách odchádzala pieskovou príjazdovou cestou. Lodičky z falošnej krokodílej kože mali tupú špičku. Jej jediné slušné topánky. Kya na ňu chcela zavolať, ale vedela, že nesmie zobudiť apa, takže len otvorila dvere a zastala na schodoch, doskách položených na tehly. Odtiaľ uvidela, že mama nesie modrý cestovný kufor. Kya zvyčajne s istotou šteniatka vedela, že mama sa vráti s mäsom zabaleným do masného hnedého papiera alebo so sliepkuou visiacou dolu hlavou. Nikdy si však na to neobula krokodílie lodičky ani si nevzala kufor.

Mama sa vždy na mieste, kde sa chodník napájal na cestu, obzrela, zodvihla jednu ruku a zamávala bielou dľaňou, potom sa otočila a vydala na cestu, čo sa vinula cez barinatý les, lagúny, kde rástli pálky, a možno, ak príliv dovolil, až k mestečku. Dnes však kráčala ďalej, potkýnajúc sa na nerovnej ceste. Jej vysoká postava sa kde-tu mihla medzi stromami, až z nej nakoniec ostali len záblesky bieleho šálu medzi lístím. Kya

šprintovala na miesto, odkiaľ vedela, že uvidí cestu. Mama jej odtiaľ iste zakýva, ale už stihla zahliadnuť len to, ako mizne lodný kufor, ktorý sa do lesa vôbec nehodil. Keď sa vracala čakať na schody, hruď jej dlávilá ťažoba, hustá ako čierne lávové blato.

Kya bola najmladšia z piatich detí, na vek ostatných, oveľa starších súrodencov si nevedela spomenúť. Žili s mamou a apom, tlačili sa v nahrubo zbitej chatrči ako v králikárni, ktorej krytá veranda vykúkala spod dubov.

Kyin najmladší, no stále o sedem rokov starší brat Jodie vyšiel z domu a postavil sa za ňu. Mal rovnaké tmavé oči a čierne vlasy, učil ju rozoznávať vtáky podľa spevu, názvy hviezd aj to, ako sa jazdí člnom cez trsy marice.

„Mama príde,“ povedal jej.

„Neviem. Mala topánky z krokodíla.“

„Mama svoje deti neopúšťa. Mamy také nie sú.“

„Povedal si mi, že líška mladé opustila.“

„Áno, ale mala potrhanú celú nohu. Keby sa snažila nakrmiť seba aj líštatá, všetci by zahynuli od hladu. Bolo pre ňu lepšie nechať ich tak, dať sa do poriadku a vrhnúť ďalšie, o ktoré sa už dokáže postarať. Mama nehľadá, vráti sa.“ Jodie vôbec necítil istotu, s akou to Kyi hovoril.

So stiahnutým hrdlom zašepkala: „Ale mama niesla ten modrý kufor, ako keby niekam išla.“

CHATRČ ČUPELA oproti trpasličím palmám, ťahali sa od piesčiny až k náhrdelníku zelených lagún v dialke, a ešte ďalej k močiarom. Míle trávy takej drsnej, že prežila aj v slanej vode, len kde-tu pretínali vetrom pokrútené stromy. Chatrč z oboch strán obklopoval dubový les a chránil aj najbližšiu lagúnu s hladinou neustále rozčerenou rozmanitým životom. Od mora pomedzi stromy vanul slaný vzduch a zneli piesne čajok.

Spôsob privlastňovania pôdy sa od 16. storočia veľmi nezmenil. Sídla roztrúsené v močiarioch nikde oficiálne nefigurovali, odpadlíkom hranice určovala tu zátoka, tam zase kmeň mŕtveho duba. Človek si v barine nepostaví palmový prístrešok, ak nie je na úteku alebo na konci vlastnej cesty.

Močiar chránilo členité pobrežie a prví objavitelia ho nazvali „cintorínom Atlantiku“, pretože búrlivé prílivy, zúrivé vietor a plytké piesčiny rozbíjali lode o pobrežie zeme, čo sa neskôr stala Severnou Karolínou,

akoby boli z papiera. V denníku jedného námorníka sa písalo: „plavili sme sa okolo pobrežia... ale nedokázali sme sa priblížiť... Dostihla nás prudká búrka... prinútila nás vrátiť sa na more, zachrániť seba i loď a unášal nás rýchly, silný prúd...“

Zem... tvorili močiare a bariny, a tak sme sa vrátili k lodi... Odradí to všetkých, ktorí by sa v tých končinách chceli usídlieť.“

Kto hľadal serióznú zem, išiel ďalej. Neslávne známy močiar sa stal sieťou, chytala sa doň zmes vzbúrených námorníkov, vyhnancov, dlžníkov, utečencov pred vojnou, daňami i zákonom. Koho nezabila malária ani barina, splynul s lesným ľudom mnohých rás a kultúr, a každý z nich by za pár dolárov zoťal celé míle lesa. Ako riečne potkany aj oni mali svoje teritórium, ale stávalo sa, že jedného dňa museli zmiznúť v húštine či barine. O dvesto rokov neskôr sa k nim pridali čierni utečenci, otroci, čo do močiarov utiekli, ale aj oslobodení otroci, ktorí sa utrápení a bez peňazí po vodnej krajine trúsili len preto, že nič iné im neostávalo.

Možno to nebola vlúdna krajina, ale nebola ani chudobná. Zem i voda sa hemžili vrstvami života: hmýrilo sa to tam piesočnými krabmi a v blate rakmi, vodným vtáctvom, rybami, krevetami, ustricami, dobre živými srnami i buclatými husami. Kto sa nebojí vyhrabať si večeru, hladovať nebude.

Písal sa rok 1952 a niektoré pozemky si už storočia privlastňovali ľudia, o ktorých nejstvovala nikde žiadna zmienka a vzájomne nemali nič spoločné. Väčšina prišla ešte pred občianskou vojnou. Ostatní sa tam bez akýchkoľvek oficiálnych usadili o čosi neskôr, hlavne zlomení, zničení muži vracajúci sa z prvej a druhej svetovej vojny. Močiar ich nespútal, ale zato určil, kým sa stali, a ako každá posvätná pôda, starostlivo ukryl ich tajomstvá. Nikoho netrápilo, že si tú zem privlastnili, veď nik iný o ňu nestál. Koniec koncov, bola to pustá močarina.

Obyvatelia močiarov sem spolu s whisky pašovali aj vlastné zákony, nie vytesané do kameňa ani vpísané do dokumentov, ale hlbšie, odtlačené v génoch. Starodávne a prírodné ako tie, s ktorými sa liahnu jastraby a holubice. Keď je človek zahnaný do kúta, zúfalý či izolovaný, vracia sa k inštinktom prežitia. Sú rýchle a spravodlivé. Vždy poslúžia ako eso v rukáve, pretože z generácie na generáciu sa prenášajú častejšie než slabé gény. Nie je to o morálke, ale o matematike. Holubice sa medzi sebou bijú rovnako často ako jastraby.

MAMA SA V TEN DEŇ NEVRÁTILA. Nik o tom nehovoril. A už vôbec nie apo. Búchal vrchnákmi od hrncov a šíril sa z neho zápach rybiny a pálenky. „Čo je na večeru?“

Bratia a sestry s pohľadmi upretými do zeme pokrčili plecami. Otec zahrešil a odkrival späť do lesa. Hádky neboli nič nové. Mama dokonca aj raz či dvakrát odišla, ale vždy sa vrátila a brala na ruky každého, kto potreboval postískať.

Dve staršie sestry na večeru pripravili červenú fazuľu s kukuričným chlebom, no nejedli spolu za stolom, ako keď bola doma mama. Každý si nabral z hrnca fazuľu, na vrch hodil kus kukuričného chleba a vytratil sa zjesť si to na vlastný matrac položený na zemi alebo na vyblednutú pohovku.

Kya nedokázala jesť. Sedela na schodoch verandy a sledovala cestu. Bola na svoj vek vysoká a kostnatá, mala dotmava opálenú pokožku a husté rovné vlasy, čierne ako vranie krídla.

Potom už nemohla ďalej vyzerat' mamu, lebo sa zotmelo. Zvuk krokov by v kŕkaní žiab zanikol, no aj tak ležiac na svojej posteli na verande načúvala. Ešte ráno sa zobudila na praskot škvariacej sa masti na železnej panvici a závaný vône koláčikov hnednúcich v sporáku na drevo. Natiahla si nohavice na traky a ponáhľala sa do kuchyne pripraviť taniere a vidličky. Povyberať z kukuričnej krupice drobné chrobáčky. Mama ju väčšinou na úsvite so širokým úsmevom objala: „Dobré ráno, dievčatko moje šikovné,“ a pustili sa do povinností ako do tanca. Mama niekedy spievala ľudové pesničky a recitovala detské riekanky: „Išlo vajce na vandrovku.“ Alebo sa s Kyou roztancovala na jitterbug, chodidlami udierajúc do preglejkovej podlahy, až kým sa nevybili baterky v rádiu, takže hralo, akoby si samo pre seba pospevovalo na dne suda. Inokedy Kyi mama ráno hovorila dospelácke veci a ona im nerozumela, ale pochopila, že mama tie slová musí vypovedať, tak ich popri prikladaní dreva do sporáka vpíjala cez pokožku. Prikyvovala, akoby rozumela.

Potom nastal zhon, všetkých bolo treba pobudiť a nakrmiť. Apa nebolo. Mal len dva módy: ticho a krik. Keď prespal ráno, prípadne sa vôbec nevrátil domov, všetkým to vyhovovalo.

Lenže dnes ráno mama mlčala, úsmev jej zmizol, oči mala červené. Uviazala si bielu šatku na pirátsky spôsob, nízko do čela, lenže aj tak jej vykúkal okraj fialovo-žltej modriny. Hneď po raňajkách si zbalila niekoľko osobných vecí do veľkého kufra a vybrala sa na cestu, ešte ani riad nebol umytý.

NA DRUHÝ DEŇ RÁNO sa Kya opäť vrátila na svoj post na schodoch, tmavými očami prevrtavala cestu ako tunel čakajúci na vlak. Močiar zahalila hmla, držala sa tak nízko, že sa mäkkým spodkom dotýkala bahna. Kya bubnovala bosými prstami a chytala mravcolevy na stebielka trávy, no šesťročné dieťa dlho neobsedí, a tak onedlho zmizla na plytčinu, ktorú za prílivu zalievalo more, a blato vydávalo mľaskavé zvuky, keď z neho vyťahovala chodidlá. Kvakla si k sladkovodnému jazierku a pozorovala, ako sa pomedzi slnko a tieň mihajú čereble.

Od trpasličích paliem na ňu zavolal Jodie. Uprene naňho pozrela, možno nesie správy. Lenže z pohybu, akým sa nenútene predieral pomedzi veľké ostré listy, vedela, že mama sa domov nevrátila.

„Chceš sa hrať na objaviteľov?“ opýtal sa jej.

„Povedal si, že už si príliš veľký, aby si sa hral na javiteľov.“

„Ále, to som len tak. Na to sa nedá byť starý. Chytám Ťa!“

Rozbehli sa po piesčine, cez les a k pláži. Skvíkla, keď ju chytil, a smiala sa, až kým neprišli k rozložitému dubu rozprestierajúcemu obrovské ramená ponad piesok. Jodie so starším bratom Murphom kedysi na strome zbili z dosák pevnosť a rozhladňu. Medzitým sa však takmer rozpadla, väčšina z nich už na hrdzavých klincoch len tak visela. Ak ju tam bratia pustili, tak len ako svoju otrokyňu, lebo im doniesla teplé keksíky ukradnuté mame rovno z plechu.

Lenže dnes jej Jodie povedal: „Môžeš byť kapitánka.“

Kya pravou rukou zavelila do útoku. „Vyžeňme španielákov!“ Odlomili si konáre ako meče a s krikom nimi v snahe bodnúť nepriateľa šermovali húštinou.

Potom sa jej hra zunovala, podišla k machom zarastenému pňu a posadila sa. Potichu si prisadol. Chcel jej povedať čosi, čím by jej pozornosť od mamy odviedol, ale slová neprichádzali, a tak sedeli a pozorovali tieň korčuliarok.

Keď sa Kya vrátila, opäť sa posadila na schody, dlho čakala, hľadela na koniec cesty, no nerozplakala sa. Tvár nehybná, pery stiahnuté do úzkej čiary pod hľadajúcimi očami. Lenže mama neprišla ani v ten deň.